

Nagy Boldizsár

Se mézeskalács, se Nitsch - karácsonyi köszöntő

Demens emberrel karácsonyi beszédet mondatni azért helyes cselekedet, mert ő biztosan nem emlékszik arra, miről is szólt egy éve. Hogy köztetek (tegeződünk, mert maga a Menedék csókos cimborám) van-e olyan, aki még emlékszik Frans Halsra, a szentháromságra és a Matrjoska babára, nem tudhatom. Én nem emlékeztem, de amikor ezt a fájrt akartam elmenteni Menedék-Karácsony fájlnev alatt, akkor már lapult ott egy. A tavalyi.

Előfordulhat körünkben olyan személy, aki a borpárán keresztül is fel tudja idézni a tavalyi köszöntőt. Így azt nem mondhatom el újra. (Professzorok öröme, hogy a diákok minden évben cserélődnek, így az előadásnak nem kell...).

Tűnődtem azon napokig, milyen hangot üssek meg. A derűs, optimista, a kívánatos jövőt már jelennek látó beszédhelyzetet az úgynevezett valóság úgy kiüti, mint Papp Laci a falusi hengegőt. (Na, súgjatok össze, ki volt Papp Laci, tiszamenti betyár vagy olimpikon!). A Helmuth Nitsch-i véres és fekete látomás (vagy manapság az Anish Kapoor-i) mégsem szolgálhat egy karácsonyi szösszenet alapjául.

Azt választottam, hogy magyarozzunk, tisztelgésképpen a már elbocsátott és a még elbocsátandó karakán tanárok és bátor diákjaik előtt. Inkább komor leszek, mint vidám, mert úgy vélem, hogy az orosz agresszió Ukrajna ellen, az EU képtelensége arra, hogy egy általánosan nagyvonalú menekült-politikát fogadjon el, ne csak az Ukrajnából érkezőkkel bánjon emberien és hazánk bajai ezt indokolják és nem engedik a bódító, mézeskalácsos mellébeszélést.

Jöjjön akkor a vers, Szabó Lőrinc költeménye. A címe: különbéke. 72 rövid sor

Különbéke

Ha tudtam volna régen, amit
ma már tudok,
ha tudtam volna, hogy az élet
milyen mocsok,

nem füttyörésznék most az uccán
ilyen vigan:
valószínűleg felkötöttem

volna magam.

Régen, mint az álmok tékozló
más fiai,
azt hittem, lehet a világon
segíteni,

azt hittem, szép szó vagy erőszak
ér valamit
s az élet, ha sokan akarjuk,
megváltozik.

Minden szörnyűbb, mint hittem akkor,
fiatalon,
de, hálistennek, egyre csökken
az undorom,

egyre jobban bírom az évek
förtelmeit,
és az idő és a közöny már
fertőtlenít.

Mert fátylát sorra dobta minden,
egymásután,
s harminchárom évem ma átlát
minden szitán:

látom, sokkal több a mocsok, mint
az ifjukor
sejteni bírta volna bennem
valamikor,

látom, milyen rútúl becsapják
a baleket,
s hogy a balek azért balek, mert
mást nem tehet,

s hogy az ész az érdek rimája,

és hogy magát
sugaras hőssé a bitang is
hogy költi át,

s ha van is, kézen-közön elvész
az ideál,
és hogy nem hozhat egyetértést,
csak a halál, –

s mert mindez mégcsak nem is aljas,
nem szomorú,
s minden dolgok apja valóban
a háború:

úgy nézem, elszánt nyugalommal,
az életet,
mint reménytelen lepratábort
vagy harcteret.

Ha egyszerre tudok meg mindent,
hogy itt mi van,
egész biztosan felkötöttem
volna magam.

De valamit a sors, úgy látszik,
akart velem:
megmutatott mindent, de lassan,
türelmesen:

különbékét ezért kötöttem
a semmivel,
ezért van, hogy csinálom, amit
csinálni kell,

ezért becsülök úgy egy-egy jó
pillanatot,
ezért van, hogy a háborúban
verset irok

s a leprások közt füttyörések
és nevetek
s egyre jobban kezdem szeretni
a gyerekeket.

Nem gyertyafényes hangulat, tudom. De érdemes kicsit hangosan gondolkodnunk, hátha mégis könnyebbé teszi napjainkat a 33 éves költő vad, kiábrándult verse.

Mert amivel mi most, itt 2022 Karácsonyán szembenézünk kevésbé különbözik attól, amitől Szabó Lőrinc pontosan 90 évvel ezelőtt megcsömörlött. "[A]zt hittem, lehet a világon segíteni, azt hittem, szép szó vagy erőszak ér valamit s az élet, ha sokan akarjuk, megváltozik." Igen, mi is ezt hisszük, hittük: vagy szép szóval, érvel, tudással, vagy sztrájkkkal, lázadással, ha sokan akarjuk, elérjük a várt fordulatot.

És valóban látjuk, hogy "fátylát sorra dobta minden, egymásután, s harminchárom évem ma átlát minden szitán." Tegye fel a kezét köztetek az, aki már legalább egy éve dolgozik a Menedékkal, s még nem érezte azt, hogy lehullt a fátyol és átlát a szitán, az állami bürokrácia mögé rejtett magán-érdeken, a hivatal tehetetlenségén, a saját lehetőségeiket tíz körömmel védők irigységén. Nem sorolom a fátylakat és a szitákat.

Nézzük Szabót: "[látom, hogy] az ész az érdek rimája, és hogy magát sugaras hőssé a bitang is hogy költi át, s ha van is, kézen-közön elvész az ideál." Ismerős? A magyar menekültügy története az elmúlt nyolc évből? A határellenőrzésé? Vagy a magyar társadalomé az elmúlt – na jó, nem politizálunk – évtizedekből? Olvassatok Országgyűlési Naplót a kilencvenes évek elejéről! Hova lettek az ott és akkor a patkó teljes ívén hangoztatott ideálok?

" De valamit a sors, úgy látszik, akart velem: megmutatott mindent, de lassan, türelmesen: különbékét ezért kötöttem a semmivel, ezért van, hogy csinálom, amit csinálni kell"

Nem ez valamennyiünk kérdése: mit akar a sors velünk, miért vezetett a Menedékhez, a menekültüghöz? A tapasztalatom az, hogy a sors a menekültekkel foglalkozókat gyakran azért vezeti ide, mert a családjukban, felmenőik körében volt vagy van menekült. Gondolkozzatok el most, egy pillanatra: van-e rokonaitok, szerelmeitek, barátaitok között olyan – beleértve egy-két megelőző nemzedéket – akinek valahonnan menekülnie, kényszerből kivándorolnia kellett!

És miért csináljuk, csináljátok, amit kell? Valahányszor köztetek vagyok úgy érzem, van válasz: különbékét kötünk a semmivel, a reménytelennel is, hogy ne állja útját mindennapi tetteinknek. Ha egy szállást vagy állást találtatok valakinek, ha megneveltetek egy szorongó gyermeket, ha megtanítottatok három magyar szót az idegenajkúnak, már volt értelme felkelni, már hátrébb szorítottatok a semmit.

És igen, egyre jobban szeretjük a gyerekeket, a dolgok lényegét lassan kibontókat, az álmodozókat, a ránkutaltakat, a feltétlen érzelmeket mutatókat. Amennyire tudom, a menekültek sok tekintetben olyan helyzetben vannak egy új országban, mint a gyermekek, még értetlenül állnak jelenségek előtt, még szoronganak, ködös de súlyos félelmek gyötrik őket, még mérhetetlenül vágnak arra, hogy elfogadják és szeressék őket. És Ti - nemcsak Karácsonykor – így tesztek.

Az ő nevükben nem beszélhetek, nem köszönhetem meg tetteiteket, de az egyesület nevében Andrást megelőzve: igen. Boldog, gondolatgazdag Karácsonyt kívánok!

Bécs-Budapest vonat, 2022. december 6.